

Vikipedija i ostali Wikimedijini projekti

Đorđe Stakić

29. decembar 2005.

Predavanje „Vikipedija i ostali Wikimedijini projekti”, predavač: Đorđe Stakić; datum i vreme: 29. 12. 2005. 18:00h; mesto: Matematički fakultet Univerziteta u Beogradu, sala 718, Seminar za računarstvo

1 Uvod

Vikipedija je postala najveća enciklopedija današnjice. To je slobodna enciklopedija i svaki korisnik Interneta može da doprinese njenom sadržaju. Sintaksa, koja je jednostavnija od sintakse HTML-a, pomaže da za nju mogu da pišu i računarski laici koji dobro poznaju neku drugu oblast. Vikipedija je izvorno nastala na engleskom jeziku, a zatim počela da se razvija i na ostalim jezicima, uključujući i srpski.

Posle Vikipedije u okviru Wikimedijine zadužbine (fondacije) nastali su i drugi srodni projekti: Vikirečnik, Vikiknjige, Vikicitat, Vikizvornik, Vikivrste, Vikivesti i Wikimedijina ostava. Oni su zasnovani na istim principima kao i Vikipedija, pokrivaju sadržaje koji su drugačijeg karaktera od enciklopedije i čine sa njom jednu celinu.

Vikipedija je zasnovana na principima GNU FDL licence, slobodna je i ne-profitabilna, njen cilj je jedino kvalitet informacije. Naučne ustanove, kao što su fakulteti, mogu da pomognu razvijanje Vikipedije, pa i Vikipedije na srpskom jeziku.

2 Vikipedija

Vikipedija (eng. Wikipedia) je najveća svetska enciklopedija, ona je slobodna i nalazi se na Internetu, na adresi: <http://www.wikipedia.org>. Osnovana je 2001. godine i ima preko 2.6 miliona članaka, na 212 svetskih jezika.

Vikipedija na srpskom jeziku je nastala septembra 2003. i krajem 2005. ima preko 16500 članaka; nalazi se na adresi: <http://sr.wikipedia.org>.

Moto pod kojim Vikipedija postoji je „Zamislite svet u kome svaka osoba ima slobodan pristup celokupnom ljudskom znanju. To je ono što mi radimo”.

Njen cilj je stvaranje slobodne enciklopedije koja objedinjuje znanja što većeg broja ljudi i pokriva sve oblasti ljudskog delovanja.

2.1 Osnivanje i predistorija

U istorijatu nastanka Vikipedije ima nekoliko događaja koji su bili od važnosti. U oktobru 1993. nastala je ideja o izgradnji zajedničke slobodne enciklopedije, GNUPedia, to je bila zamisao Rika Gejtsa (eng. Rick Gates). U martu 1995. je viki koncept izumeo američki programer Vord Kaningem (eng. Ward Cunningham)

U martu 2000. internet preduzetnik Džimbo Vels (eng. Jimbo Wales) i docent filozofije Lari Senger (eng. Larry Sanger) su pokrenuli projekat Nupediju (eng. Nupedia), prethodnicu Vikipedije. Nupedija je takođe bila slobodna enciklopedija, ali se zasnivala na tome da njeni stvaraoci moraju biti doktori nauka iz oblasti o kojima pišu, i da svaki članak mora pre objavljivanja da prođe kroz nekoliko faza provere. Za period od 3 godine dana, koliko je Nupedija trajala, sakupljeno je samo 24 gotova članaka i 74 koja su bila u izradi. Učesnici su shvatili da je ovakav pristup nedovoljno efikasan i odlučuju da snize kriterijume, i tako je 2001. nastala Vikipedija - enciklopedija koju može da uređuje svako. Nupedija je zvanično postojala do septembra 2003. kada se i formalno pripojila Vikipediji.

Naziv Vikipedija potiče od reči „viki, viki” što na havajskom jeziku znači *brzo*, jer svaki sadržaj stranice može odmah da se promeni od strane svakog korisnika. Ovo je revolucionarna ideja koja je bila poznata i ranije, ali je tek sa Vikipedijom zaživela i poprimila ogromne razmere.

2.2 Istorija Vikipedije

Prvo je osnovana Vikipedija na engleskom jeziku, 15. januara 2001. Osnivač je bio internet preduzetnik Džimbo Vels. Posle nekog vremena su počele da se osnivaju i Vikipedije na drugim jezicima, da bi krajem 2005. Vikipedija već funkcionisala na 212 jezika.

Njen nagli rast se može pratiti statistikama koje se nalaze na adresi http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Multilingual_statistics, ili još detaljnije na <http://en.wikipedia.org/wikistats/EN/Sitemap.htm>

Najčešće je upoređuju sa enciklopedijom Britanikom. Jedno vreme su ti odnosi bili manje-više izjednačeni, dok je sada Vikipedija u značajnoj prednosti. Prema podacima iz decembra 2005. Vikipedija na engleskom jeziku ima preko 880.000 članaka sa ukupno 323 miliona reči. Sa druge strane Britanika ima 120.000 članaka sa oko 44 miliona reči. Osim toga, Vikipedija je u mnogim podacima dosta ažurnija od Britanike jer se svakodnevno dopunjava i izgrađuje. Izgleda da i najveći konkurent Vikipedije polako odlazi u istoriju.

Prema podacima iz decembra 2005. postoji 8 Vikipedija sa preko 100 hiljada članaka, a 36 njih sa preko 10 hiljada. Vikipedija na srpskom jeziku je na 26. mestu sa oko 16.500 članaka.

Prema statistikama posećenosti, sajt Vikipedije je na 34. mestu i taj rejting je od početka u stalnom porastu. Broj servera koji se koriste je 170 i nalaze se u Floridi, Francuskoj i Holandiji. Servere takođe doniraju Yahoo i Google. Pošto je Vikimedija neprofitna, ona se izdržava isključivo od donacija i budžet koji je neophodan postaje sve veći, procenjuje se da će u 2006. on iznositi čak 6 miliona dolara.

2.3 Principi rada, pouzdanost podataka

Tekstove na Vikipediji svako može da piše i da menja. Za usklađivanje sadržine članaka služi strana za razgovor, koja postoji za svaki članak na Vikipediji. Cilj strana za razgovor je da se pokrene konstruktivna diskusija oko problematičnih tema i da se dođe do konsenzusa. O mnogim pitanjima na Vikipediji postoje glasanja, međutim više se ohrabruju diskusije gde svaka strana može da iznese svoje argumente. Vikipedija nije ni demokratija, ni birokratija, ni anarhija. Osnovna stavka kod pisanja za Vikipediju je neutralna tačka gledišta (NPOV - Neutral point of view). Zbog njene važnosti su i uvedene diskusije na stranama za razgovor, jer smatra se da oko činjenica ne treba da bude glasanja. Ukoliko neki tekst nije dostigao NPOV, na njega se stavlja za to određena nalepnica.

Za svaku stranu se pamti njena istorija promena. Ovo ima veliki značaj za dobro funkcionisanje, jer se za svaki tekst može pratiti ko je šta menjao i može se pristupiti svakoj prethodnoj verziji, kao i vršiti upoređivanje bilo koje dve verzije. Ovo je neizmerno značajno u slučaju vandalizma. Vandalizam je kada neko obriše sadržaj stranice ili unese neki sadržaj koji nije primeren enciklopediji, neki senzacionalan podatak koji nije tačan itd. U početku je bilo strahovanja da li će Vikipedija moći da opstane zbog mogućih vandalizama. Međutim praksa je pokazala da se pretpostavka dobronamernosti tj. da „na jednog idiotu postoji 10 pametnih ljudi” (citat iz [2]) pokazala ispravnom. Kada dođe do vandalizma dežurni administratori mogu jednim potezom da vrate stranicu u prethodno stanje i vandali onda obično odustaju od toga. U krajnjoj liniji ako neko uporno vandalizuje stranice, on može biti na izvesno vreme blokiran od strane administratora.

Iako se sadržaj Vikipedije stalno menja, proverava i iščitava, može se desiti da neko zlonameran unese neku netačnu informaciju koja može imati štetne posledice po ugled Vikipedije. Tako jedan američki službenik dostavne kompanije nije mogao da veruje da je Vikipedija dostupna svima da je menjaju i rešio je da se našali sa kolegom, pa je u biografiju novinara i publiciste Džona Sigentalera (78) dodao da je ovaj povezan sa ubistvom i Džona i Roberta Kenedija, i da je 13 godina živeo u Sovjetskom Savezu, što nije bilo istina. Sigentaler je za ovo saznao posle 4 meseca i izneo ogorčenje zbog toga u jednom dnevnom listu, uvredu je oprostio. Ovu vest su prenele mnoge svetske agencije, pa i naš dnevni list „Politika” (videti [3]).

Prema istraživanju britanskog časopisa Nejčer Vikipedija je pouzdana otprilike koliko i Britanika. Do ovog zaključka su došli upoređivanjem velikog broja članaka sa obe enciklopedije.

2.4 Jednostavna viki sintaksa

Uglaste zagrade `[[]]` se koriste za unutrašnje linkove, ovo omogućava veoma dobru povezanost srodnih tekstova, što je velika prednost u odnosu na papirne enciklopedije (prednost hiperteksta). Postoje tri načina korišćenja ovih zagrada, u zavisnosti od padeža ili oblika. Na primer: `[[Beograd]]`, `[[Beograd]]a`, `[[Ivo Andric|Ive Andrica]]`.

Osim toga mogu se (obično na dnu strane) postaviti spoljašnje veze (linkovi, poveznice) do veb-strana koje se nalaze van Vikipedije a koje su od važnosti za pojam koji je opisan na toj strani. Od velikog značaja su i međuviki (interviki) poveznice koje se nalaze na datoj strani i vode do iste strane na drugim jezicima. Postojanje interviki poveznica je veoma značajno jer time sve Vikipedije funkcionišu kao jedna povezana celina, a korisnici koji znaju više jezika mogu da prevode sadržaje sa jedne na drugu Vikipediju.

Takođe možemo tekst pisati podebljanim slogom (bold) i li kurzivnim slogom (italic) korišćenjem apostrofa, na sledeći način: `'''podebljan tekst'''` ili `''kurzivan tekst''`.

Unutar stranice mogu se postavljati podnaslovi, navođenjem znakova jednakosti sa jedne i druge strane naslova, što ih je više, to je naslov veće dubine. Ako ima bar 4 naslova onda se sadržaj pravi automatski. Npr. `== Podnaslov ==`

Poželjno je da se stranice nalaze u odgovarajućoj kategoriji, koja se obično navodi na kraju teksta, na sledeći način: `[[Kategorija:Pesnici]]` ili `[[Kategorija:Stari zanati]]`

2.5 Neki enciklopedijski sadržaji

2.5.1 Biografije na Vikipediji

Jedan od važnih aspekata ove enciklopedije je pisanje biografija poznatih ličnosti, svojevrsan „ko je ko”. Kategorizacija stranica omogućava razvrstavanje biografija po zanimanjima, narodnostima, godinama rođenja itd. Ovo je blisko ideji „Enciklopedije mrtvih” o kojoj je pisao Danilo Kiš.

Engleska Vikipedija kao najveća ima u ovom procesu centralnu ulogu. Npr. tekstove o mnogim značajnim ljudima sa ovih prostora (npr. iz Srbije ili bivše Jugoslavije) mi možemo da napišemo vrlo kvalitetno koristeći mnogu dostupnu literaturu. Zatim taj tekst neko od korisnika može da prevede na engleski jezik, a zatim se odatle dalje prevodi na druge jezike. Na taj način su već postavljeni vrlo kvalitetni tekstovi o nekim ljudima sa ovih prostora, na englesku Vikipediju. Na isti način i mi prevodenjem sa nekog drugog jezika dobijamo vrlo kvalitetne tekstove o mnogim temama koje su vezane za ličnosti sa nekog drugog područja.

2.5.2 Matematika i informatika

Medijaviki softver ima mogućnost da prihvati matematičke formule koje su pisane u pojednostavljenoj verziji $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ -a, samo ih je potrebno zagraditi sa `$$`. Za razvoj Vikipedije na srpskom jeziku potrebno je da se uključi više matematičara.

Deo za računarstvo i informatiku je takođe u razvoju i tek se očekuje da on postane bolje obrađen. U ovom trenutku traje diskusija oko prevoda stručnih termina sa engleskog na srpski jezik. Poželjno bi bilo da se svi koji se profesionalno bave ovom tematikom i imaju svoje stavove po tom pitanju, uključe u diskusiju, da bismo dobili jasne preporuke šta je najbolje koristiti.

2.6 Hijerarhija

Iako su na neki način svi ušesnici u radu Vikipedije ravnopravni, ipak postoji izvesna hijerarhija korisnika. Mogu se razlikovati: neregistrovani korisnik, registrovani korisnik, administrator, birokrata, stjuard, bot i programer (developer).

Registrowanje se preporučuje, jer je tada mnogo lakše pratiti šta je ko menjao, takođe to olakšava komunikaciju među korisnicima. Nove korisnike obično administratori dočekuju dobrodošlicom i daju im osnovna uputstva o radu na Vikipediji. Dočekuju se i korisnici koji su neregistrovani učinili neku izmenu. Zahvaljujući ovakvom pristupu sada na srpskoj Vikipediji veoma mali procenat izmena se čini od strane neregistrovanih korisnika. Veoma je bitno korisnicima skrenuti pažnju da na Vikipediju ne postavljaju dela zaštićena autorskim pravima.

Administratori imaju mogućnosti da brišu stranice, blokiraju korisnike, oni takođe mogu da uređuju interfejs, tj. menjaju sistemske poruke. Sledeći stupanj su birokrate koji mogu da dodeljuju administratorska i birokratska prava i da rade sve što i administratori. Sjuardi su na nivou Vikimedije i imaju status birokrate na svim projektima, njih je veoma mali broj.

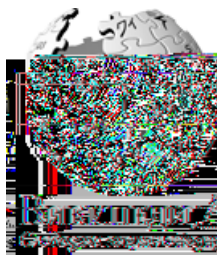
Bot je izvedeno od reči robot i to su ustvari skriptovi napisani u Python-u koje kontroliše jedan korisnik i koji rade neke sistemske stvari, npr. postavljaju interviki linkove, menjaju jednu reč drugom, sređuju kategorizaciju itd.

Programeri (developer) se bave programiranjem u PHP-u kako bi se unapredio Medijaviki softver.

2.7 Vikipedija na srpskom jeziku

Vikipedija na srpskom jeziku je nastala septembra 2003. a ubrzo posle toga je Nikola Smolenski objavio tekst „Potpuna sloboda” u okotbarskom broju „Sveta kompjutera”, videti [1]. Sporo napredujući u početku, srpska Vikipedija je u leto 2004. doživela neverovatan preobražaj kada je od 1000 tekstova došla na 5000. Ovo je postignuto postavljanjem šablona za godine, kojih ima nekoliko hiljada i za šta su najveće zasluge imali Miloš Rančić i ja. Međutim istovremeno su pisani i vrlo kvalitetno tekstovi o nekim drugim temama koji su reprezentovali kvalitet. Ovom upornošću zadržavani su stari korisnici i sticani novi.

Srpska Vikipedija danas ima preko 16500 tekstova sa prirastom od približno 1000 članaka mesečno. Ima preko 30 administratora, svoju mejling listu, kanal

za čet itd. Zajednica koja je ovde okupljena osnivala je i ostale Vikimedijine projekte za srpski jezik. Organizovan je i doček osnivača Vikipedije, Džimba Velsa, u Beograd u maju 2005.

Vikipedija na srpskom jeziku sada postoji samo na ćirilici. U toku je priprema softvera koji treba da omogući prikazivanje sadržaja i na ćirilici, i na latinici, na ekavskom i na ijekavskom. Zasluge za ovo ima Kinez Žengžu, a kod nas je projekat preuzeo Branislav Jovanović. Uskoro se očekuje njegova implementacija na sve Viki projekte na srpskom jeziku. Time Medijaviki softver ulazi u istoriju kao prvi koji je ovo omogućio za srpski jezik.

3 Ostali Vikimedijini projekti

Vikipedija se pokazala kao uspešan projekat velikih razmera kojem doprinosi veliki broj ljudi i koji po obimu postaje sve veći. U tom procesu sazrela je situacija da se iz nje izdvoje projekti koji nisu klasična enciklopedija, nego materijali nekog drugog tipa. Vikimedijina zadužbina (eng. Wikimedia Foundation) je stoga osnovala nekoliko srodnih projekata koji su takođe zasnovani na „viki” principu.

Najznačajniji među ovim projektima su: Vikirečnik (Wiktionary), Vikiknjige (Wikibooks), Vikicitat (Wikiquote), Vikizvornik (Wikisource), Vikivrste (Wikispecies), Vikivesti (Wikinews) i Vikimedijina ostava (Wikimedia Commons). Reč je, poput Vikipedije, o višejezičkim projektima i njihov rad biće detaljnije objašnjen u nastavku. Rad svih Vikimedijinih projekata se koordinira na Meta-Vikiju (<http://meta.wikimedia.org/>), tamo se razmenjuju informacije koje su od značaja za više projekata ili za celu Viki zajednicu. Sličnog objedinjujućeg karaktera je i Vikimedijina ostava koja sadrži materijale (slike, muzičke fajlove), koji su zajednički za sve ove projekte.

3.1 Po ugledu na Vikipediju

Zajedničko za sve Vikimedijine projekte je to što su zasnovani na Medijaviki softveru. O njegovom korišćenju je bilo reči u podsekciji 2.4 Jednostavna viki sintaksa, i ovde neće biti ponavljano. Ovaj softverski paket je takođe slobodan i može se naći na adresi: <http://prdownloads.sourceforge.net/wikipedia/>.

On omogućava da zaljubljenici u viki filozofiju samostalno naprave svoj viki sajt posvećen nekoj tematici. Ovakvih sajtova ima veliki broj zato što nije potrebno mnogo da se on napravi. Potrebno je samo Medijaviki softver instalirati na serveru koji ima php, mysql i apache. Pomenućemo samo nekoliko takvih sajtova na srpskom jeziku, od kojih se tri razvijaju u okviru Vikimedije Srbije i Crne Gore. Jedan od njih služi za razvijanje softvera koji treba da omogući pregled Vikimedijinih sadržaja i na ćirilici i na latinici, i na ekavskom i na ijekavskom i nalazi se na adresi

<http://conversion.wikimedia.org>. Drugi od njih služi za testiranje raznih mogućnosti softvera i nalazi se na adresi <http://crash.wikimedia.org>. Na viki principu je napravljen i glavni sajt Vikimedije Srbije i Crne Gore na adresi <http://scg.wikimedia.org>. Zanimljiv je i sajt posvećen delu Dž. R. R. Tolkina (na srpskom jeziku) koje se nalazi na adresi <http://wiki.tolkien.co.yu>. Glavni sajt posvećen Medijavikiju je <http://www.mediawiki.org/>, a spisak sajtova koji su na njemu zasnovani nalazi se na adresi http://meta.wikimedia.org/wiki/Sites_using_MediaWiki.

Zbog velike količine vrednih informacija, Vikipedija je postala veoma popularna na Internetu. Da bi smanjili zagušenje Vikimedijinih servera, sa jedne strane, i da bi omogućili brži pristup informacijama svakom korisniku, sa druge strane, nastali su mnogi sajtovi koji kopiraju sadržaj Vikipedije. Oni preuzimaju taj sadržaj sa Vikimedijinog sajta (<http://download.wikimedia.org/>) i postavljaju ga na svoj server. Spisak ovih sajtova je ogroman i može se naći na adresi:

http://en.wikipedia.org/wiki/Special:Prefixindex/Wikipedia:Mirrors_and_forks/.

Među njima se kao najveći ističe sajt <http://www.answers.com/> koji uporedo nudi članke sa Vikipedije i ostalih veb resursa (enciklopedija itd.) gde se takođe može uočiti velika prednost Vikipedije u odnosu na sve materijale sličnog tipa. Jedno vreme pravljene su i sajtovi koji nisu preuzimali bazu podataka, nego su vršili upite na daljinu (eng. remote loading) tj. direktno preuzimali tekstove sa Vikimedijinih servera i dodatno ih obrađivali. Međutim ovo predstavlja veliko opterećenje za Vikimedijine servere pa se izbegava, odnosno iskorenjuje. Naravno, sve navedeno postoji ne samo za Vikipediju nego i za sve ostale projekte i to za sve jezike na kojima postoje, uključujući i srpski. Ovakvi sajtovi samo „ogledaju” (eng. mirror) ponuđene sadržaje i na toj lokaciji se ne mogu menjati (tj. nisu „viki”).

3.2 Vikirečnik

Vikirečnik je projekat namenjen za stvaranje slobodnog višejezičkog rečnika na svakom jeziku, sa definicijama, etimologijom i izgovorom reči. Zasnovan je na viki principu i na Medijaviki softveru, kao i Vikipedija. Prvo je nastao Vikirečnik na engleskom jeziku, 12. decembra 2002. Posle više od godinu dana, 22. marta 2004. osnovani su Vikirečnici na francuskom i na poljskom jeziku. Od 1. maja 2004. omogućeno je da se Vikirečnik napravi za svaki jezik za koji postoji i Vikipedija.

a multilingual tree
encyclopedia

Wiktionary

[ˈwɪkʃənəri] n.,

a wiki-based Open

Content dictionary

Wɪlən ˈwɪtʃ kərɪl

Izrada rečnika je veoma zahtevan i odgovoran posao, i poverava se iskusnim stručnjacima iz oblasti leksikografije i leksikologije (grane nauke o jeziku koja se bavi izradom rečnika). Problemi su mnogobrojni, kako oni praktične prirode (npr. koja je reč češće u upotrebi) tako i teorijske prirode (npr. šta uopšte znači „značenje” reči). Prema podacima od 21. decembra 2005, 32 rečnika imaju preko hiljadu reči, a 55 njih preko sto reči.

Očekivanu strukturu ovih rečnika možemo videti u engleskoj verziji, koja je

i najveća sa približno 108 hiljada reči. Zamišljeno je da svaka reč iz engleskog

stuelnih jedinica, na raznim nivoima razvijenosti. Jedan od problema sa kojima se korisnici u početku ovde susreću je taj što dolazi do zabune i Vikiknjige se mešaju sa Vikizvornikom (o kome će biti više reči u podsekciji 3.5), pa onda materijale koji su za Vikizvore pogrešno postavljaju na Vikiknjige.

3.4 Vikicitat

Vikicitat je nastao kao Vikimedijin projekat namenjen prikupljanju značajnih citata. Sve je počelo kada je anonimni korisnik 27. juna 2003. na Meta-Vikiju predložio da se osnuje jedan ovakav projekat - enciklopedija citata. Projekat je počeo sa radom u julu 2003. na engleskom jeziku.

Na tim jedinstvenim Vikicitatima, rastao je broj citata i na drugim jezicima i tako je nastala potreba da se osnuju ogranci i za ostale jezike. Ovaj projekat sada funkcioniše na oko pedesetak jezika, uključujući tu i srpski. I u ovom slučaju je najveća engleska verzija, sa oko pet i po hiljada stranica i višetruko većim brojem citata i izreka na tim stranicama. Odrednice se mogu razvrstavati na razne načine, najšehće prema autoru ili prema temi na koju se odnose. Ovde se takođe mogu postavljati narodne poslovice i izreke, citati iz filmova, književnih dela itd.

Vikicitat na srpskom jeziku je počeo sa radom krajem 2004. godine i još uvek nije dovoljno razvijen. Na njemu ima oko 30 strana sa citatima i nalazi se na adresi <http://sr.wikiquote.org/>. Vikicitat na engleskom je na adresi <http://en.wikiquote.org/>, i tamo se može naći veliki broj srpskih izreka i poslovice, u originalu (na srpskom) i na engleskom jeziku.

3.5 Vikizvornik

Vikizvornik je slobodna biblioteka tekstova i knjiga koje su u javnom vlasništvu ili se mogu distribuirati pod uslovima GNU FDL licence. To su pre svega dela onih autora kojima su istekla autorska prava jer su umrli pre izvesnog broja godina (npr. 50 ili 70) ili autorska prava nisu nikada ni postojala, kao i ona dela koja autori objavljuju pod GNU FDL licencom. Ovo je takođe jedan Vikimedijin projekat, iz porodice bratskih odn. sestrinskih projekata.

Projekat je počeo sa radom u novembru 2003. pod nazivom „Project Sourceberg” prema nazivu „Project Gutenberg” koji je sličnog karaktera. U početku su na njemu sakupljeni oni tekstovi koji su bili od važnosti za Vikipediju, kasnije je kolekcija narasla i negde u avgustu i septembru 2005. su Vikizvori podeljeni na više odvojenih domena, za različite jezike. Najveći Vikizvori su na engleskom jeziku i sadrže preko 20 hiljada jedinica teksta (tj. članaka, veb strana). Srpski Vikizvornik je nastao 25. avgusta 2005. i sada ima preko 300 članaka, nalazi se na adresi: <http://sr.wikisource.org/>.

Tekstovi u Vikizvorniku se mogu kategorizovati na razne načine, npr. prema autoru, oblastima, vremenskim epohama itd. Ovo daje mogućnost da se napravi

ogromna kolekcija svih tekstova nastalih kroz vekove, od prapočetaka pa do prvih decenija 20-og veka. Tu su ubrojana i dela renesanse, romantizma, realizma, zatim filozofski i religijski spisi od antičkih vremena, preko hrišćanstva pa nadalje. Posebno mesto u Vikizvorniku zauzimaju razni zakoni i slični javni dokumenti koji se veoma retko nalaze na Internetu. U srpskom Vikizvorniku prikupljaju se i srpske narodne pesme, one su se godinama usavršavale i prenosile sa kolena na kolena i autor im je u većini slučajeva ostao nepoznat. Ovo je, na neki način, bio prvi srpski „viki”. Naravno ovo se odnosi i na narodne priče, pripovetke, lirske pesme itd. U Vikizvorniku takođe mogu da se nalaze i kompletne bibliografije autora, zato što to nije sadržaj za Vikipediju.

3.6 Vikivrste

Vikivrste su projekat posvećen sistematizaciji i taksonomiji (hijerarhijskoj klasifikaciji) živih bića. Projekat je nastao u septembru 2004. i za sada postoji samo na engleskom jeziku. Na svakoj strani koja opisuje neki pojam nalaze se i prevodi tog pojma na druge jezike, kao i veze do tekstova o njima na drugim Vikipedijama.

Razlog za nastajanje Vikivrsta je taj što ne postoji jedinstvena baza podataka o poznatim i novootkrivenim vrstama, nego se informacije o njima objavljuju u visokostručnim časopisima, pa se dešava da se jedna ista vrsta „otkriva” više puta. Postojanje jednog ovakvog projekta pomaže da se stekne bolji uvid u strukturu i klasifikaciju svih živih bića. Sada se tu nalazi preko 16 hiljada stranica i projekat svakodnevno raste. Nalazi se na adresi <http://species.wikipedia.org/>.

3.7 Vikivesti

Vikivesti su slobodan projekat posvećen prikupljanju vesti, zasnovan na viki principu. Nastao je oktobra 2004. na engleskom jeziku i sada postoji na 17 jezika, među kojima je i srpski. Prema količini vesti po podacima od početka decembra 2005. Vikivesti na srpskom su bile na 7. mestu. Osnovane su 21. maja 2005. i nalaze se na adresi <http://sr.wikinews.org/>.

Vesti se kombinuju iz više izvora sa ciljem da budu objektivne i nepristrasne. Korisnici se ohrabruju da pišu tekstove koje smatraju zanimljivim, nedovoljno zastupljenim ili važnim. Vesti se obično grupišu prema tematici, prema regionu itd.

3.8 Vikimedijina ostava

Vikimedijina ostava predstavlja centralno skladište slobodnih slika, muzičkih i video isečaka koje je moguće koristiti na bilo kojem Vikimedijinom projektu. Za razliku od slika koje su postavljene na jednom projektu i koje su dostupne samo lokalno, slike postavljene na ostavi mogu da se koriste na svakom Vikimedijinom projektu.

Osnovana je 7. septembra 2004. i pošto je zajednička za sve projekte, nalazi se na jednom mestu. Međutim ona je višejezička, jer svaka strana može da sadrži informacije o fajlu na većem broju jezika. Takođe i glavna strana ostave postoji na velikom broju jezika, pa i na srpskom, adresa je <http://commons.wikimedia.org/>. Na ostavi se nalazi preko 24 hiljade dokumenata. Razlog njenog nastanka je da se izbegne višetruko kopiranje istih sadržaja na raznim projektima.

3.9 Meta-Viki

Vikimedijin Meta-Viki sajt ima objedinjujući karakter jer koordinira rad svih Vikimedijinih projekata, nalazi se na adresi <http://meta.wikimedia.org/>. Na tom mestu se razmenjuju informacije koje su od značaja za više projekata ili za funkcionisanje cele viki zajednice. Na „meti” se postavljaju i zahtevi za osnivanje novih Vikimedijinih projekata, uključujući tu i osnivanje novih Wikipedija (na jezicima na kojima ne postoje). Takođe postavljaju se i zahtevi za dobijanje statusa administratora i birokrata na tim novim projektima, statusa bota itd.

Njena uloga je sveobuhvatna i tu se nalaze npr. statistike o svim postojećim projektima. Zatim sve što je vezano za prevodenja sa jednog na drugi jezik, npr. prevodenja pomoći, vesti, reklama, akcija za donacije itd. Ovde se nalazi i spiskovi Wikipedijanaca, na adresi <http://meta.wikimedia.org/wiki/Wikipedian>.

3.10 Vikimedija Srbije i Crne Gore

Okupljeni oko ideje slobodnog znanja za sve ljude, urednici srpske Wikipedije su počeli da organizuju sastanke i susrete uživo. Posle nekog vremena ideje koje su iznošene na ovim sastancima su evoluirale i tako je osnovana Vikimedija Srbije i Crne Gore, na osnivačkoj skupštini 3. decembra 2005. u Beogradu. Ostaje zabeleženo da je Vikimedija SCG osnovana kao peti lokalni ogranak Vikimedijine zadužbine, posle Nemačke, Francuske, Italije i Poljske, a pre svih ostalih.

O radu srpske Wikipedije možete se informisati na njenom sajtu koje se nalazi na adresi <http://scg.wikimedija.org>, ili na sastancima koji se održavaju nedeljom u periodu 15-20h u Domu omladine. Vikimedija Srbije i Crne Gore saraduje i sa Projektom Rastko, jer je Džimbo Vels prilikom posete Beogradu bio gost „Rastka”. Saradnja je uspostavljena i sa FSN (Free Software Network) i

planira se zajednička aktivnost povodom dolaska Ričarda Stalmana u Beograd, što je predviđeno za mart 2006.

4 Zaključak

Za samo nekoliko godina rada Vikipedija je uspela da prevaziđe granice svih očekivanja i postane najveća svetska enciklopedija. Objedinjujući u sebi sve pozitivne tekovine društva i tehnologije, uspela je da postigne da u njenom stvaranju učestvuje više ljudi nego ikada do sada, a poznato je da „svi ljudi sve znaju”. Vikipedija na srpskom jeziku je za 2 godine postojanja došla do 16 i po hiljada članaka, međutim na njoj ima još puno upražnjenog mesta i korisno bi bilo da se i studenti Matematičkog fakulteta uključe u rad Vikipedije na srpskom jeziku. Takođe, Vikipediji su potrebna i mišljenja vrhunskih stručnjaka, npr. konkretno iz računarstva, oko prevoda termina sa engleskog na srpski jezik.

Ostali Wikimedijini projekti prate Vikipediju i stoje delom u senci njene popularnosti. Može se očekivati da će u budućnosti njihov rad postati zapaženiji, pa i na srpskom jeziku.

5 Izjave zahvalnosti

Želim da se ovom prilikom zahvalim Branislavu Jovanoviću, Filipu Maljkoviću, Nikoli Smolenskom i Saši Stefanoviću, birokratama srpske Vikipedije, koji su mi pomogli oko pripreme ovog predavanja, stavljajući mi na raspolaganje svoje veliko iskustvo rada na Wikimedijinim projektima.

Literatura

- [1] Nikola Smolenski: Potpuna sloboda, tekst u „Svet kompjutera” br. 10/2003, dostupan i na adresi: <http://www.sk.co.yu/2003/10/skin01.html>
- [2] Tanja Simić: Hrvatski junaci Wikipedije, str. 114-116, „Nacional”, 13. 12. 2005, Hrvatska
- [3] S. R.: Neslana šala sa Wikipedije, list „Politika”, 16. 12. 2005.
- [4] Stefan Kühn; Ivan Nador, Filip Maljković: „Wikipedija”, Power Point prezentacija napravljena na srpskom jeziku, prema nemačkom originalu.